

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: Τουρισμός - Η σημασία του ως μοχλός οικονομικής ανάπτυξης.

Επιτηρητής

Καρατζά Δέσποινα

Σπουδαστής

Βαϊνάς Δημήτρης

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2002

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Κεφάλαιο 1	4
1.1. Η σύγχρονη μορφή του τουρισμού.	5
1.2. Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η φύση του τουρισμού.	6
Κεφάλαιο 2	10
2.1 Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η σημασία της τουριστικής οικονομίας.	11
2.2 Τα βασικά προβλήματα της τουριστικής οικονομίας.	12
2.3 Οι κύριοι σκοποί της τουριστικής οικονομίας.	13
Κεφάλαιο 3	15
3.1. Η εισροή συναλλαγματικών εσόδων στις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών.	16
3.2. Οι επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.	17
3.3. Η δημιουργία ευκαιριών παραγωγικής απασχόλησης στο τουρισμό και σε άλλους κλάδους της οικονομίας.	20
3.4. Η ενεργοποίηση των επιδράσεων του πολλαπλασιαστή του τουριστικού εισοδήματος.	21
3.5. Η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια διαμέσου του τουρισμού.	25
3.6. Η δημιουργία κύριων και συμπληρωματικών εσόδων για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό.	26
3.7. Η πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων κεφαλαίου σε έργα υποδομής.	27
3.8. Οι διαρθρωτικές αλλαγές που επιφέρει ο τουρισμός στην οικονομία.	29

Κεφάλαιο 4	31
4.1. Δυσχέρειες του τουρισμού στην Ελλάδα.	32
4.2. Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνή και Ευρωπαϊκό Τουρισμό.	34
4.3. Προοπτικές του Τουρισμού στην Ελλάδα.	38
Επίλογος	40
Βιβλιογραφία	41

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, που η σημασία του σε ορισμένες χώρες είναι πολύ μεγάλη, είναι ο τουρισμός. Εκτός όμως από οικονομικές, η ανάπτυξη του τουρισμού ασκεί και άλλες επιδράσεις όπως κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές.

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθώ μόνο με τις οικονομικές επιδράσεις που ασκεί ο τουρισμός στα κράτη και κυρίως πως αυτός επιδρά ως βασικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης.

Στο Πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται το τουριστικό φαινόμενο. Συγκεκριμένα αναλύεται η σύγχρονη μορφή του τουρισμού, το εννοιολογικό περιεχόμενο και η φύση του τουρισμού καθώς και οι προσπάθειες για έναν ολοκληρωμένο ορισμό του τουρισμού.

Στο Δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η τουριστική οικονομία σαν δυναμικός κλάδος της οικονομικής επιστήμης. Αναλυτικότερα εξετάζονται το εννοιολογικό περιεχόμενο, τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει και τέλος οι κύριοι σκοποί της.

Στο Τρίτο κεφάλαιο θα αναλύσω αν υπάρχουν και ποιες είναι οι οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού.

Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναφερθώ στη τουριστική πραγματικότητα και ποιες προοπτικές υπάρχουν για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα.

Σκοπός της εργασίας είναι να συμβάλει στην κατανόηση του τουρισμού και των επιδράσεων, θετικών και αρνητικών, που ασκεί η ανάπτυξή του σε μια χώρα.

Κεφάλαιο 1

- 1.1. Η σύγχρονη μορφή του τουρισμού.
- 1.2. Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η φύση του τουρισμού.

Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1.1 Η σύγχρονη μορφή τουρισμού.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με οικονομικές κυρίως, αλλά και με κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις, που οι επιδράσεις του δεν μπορούν να αγνοηθούν.

Ο τουρισμός έχει πάρει πια μαζικό χαρακτήρα γεγονός που τον κάνει να διαφοροποιείται ουσιαστικά από παλιότερες μορφές του. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η διαφορά μεταξύ παλιότερων μορφών τουρισμού και της σημερινής μορφής του είναι μάλλον ποσοτική και ποιοτική. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές μορφές σύγχρονου τουρισμού έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και συγκεκριμένα στην αρχαία Ελλάδα. Έτσι λοιπόν ο συνεδριακός τουρισμός είναι εξέλιξη των αρχαίων αμφικτιονιών, ο τουρισμός υγείας είναι η συνέχιση των αρχαίων ασκληπιείων, ο μορφωτικός τουρισμός η συνέχιση των μορφωτικών ταξιδιών της αλεξανδρινής περιόδου κτλ.

Ο τουρισμός με τη σύγχρονή του μορφή θα μπορούσε να οριστεί σαν η πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε έναν άλλον εκτός αυτού με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους και η οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση αυτών των ανθρώπων δηλαδή των τουριστών. Ο γενικός ορισμός του τουρισμού όπως φαίνεται περιλαμβάνει δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος, είναι αυτό που αναφέρεται στην πρόσκαιρη βραχυχρόνια μετακίνηση ανθρώπων για τουριστικούς λόγους και αντιπροσωπεύει το καταναλωτικό μέρος του τουρισμού και ταυτίζεται με την τουριστική ζήτηση. Το δεύτερο σκέλος του τουρισμού, είναι αυτό που αναφέρεται στην υποδοχή και εξυπηρέτηση των ανθρώπων που μετακινούνται πρόσκαιρα για τουριστικούς σκοπούς, αντιπροσωπεύει το παραγωγικό μέρος του τουρισμού και ταυτίζεται με την τουριστική προσφορά.

1.2 Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η φύση του τουρισμού.

Ένας από τους πρώτους ορισμούς του τουρισμού ήταν των Hunziker και Krapf οι οποίοι είχαν εκφράσει την άποψη ότι ο τουρισμός έπρεπε να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού και διαμονή των μη μόνιμων κατοίκων, εφόσον δεν οδηγούν σε μόνιμη διαμονή και δεν συνδέονται με κερδοσκοπικούς σκοπούς. Αν και ο ορισμός αυτός δεν μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένος εντούτοις βοηθά στο να διακρίνει κανείς τον τουρισμό από την αποδημία, αλλά κάνει την υπόθεση ότι πρέπει να περιλαμβάνει απαραίτητα τόσο ένα ταξίδι όσο και τη διαμονή, αποκλείοντας έτσι τελείως της ημερήσιες περιηγήσεις, δηλαδή τις εκδρομές.

Από τα κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού, πέντε μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά:

- α) Ο τουρίστας είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς τουλάχιστον επί ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους.
- β) Οι διάφορες μορφές τουρισμού, όποιες και αν είναι αυτές, περιέχουν απαραίτητα δυο βασικά στοιχεία και συγκεκριμένα το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν με την ευρύτερη έννοια του όρου, δηλαδή συμπεριλαμβανομένης και της διατροφής.
- γ) Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς σκοπούς.
- δ) Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης διαμονής τους μέσα σε λίγες μέρες, εβδομάδες ή μήνες.
- ε) Οι άνθρωποι επισκέπτονται διάφορους τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς σκοπούς, δηλαδή για σκοπούς άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Ο τουρισμός σε όλες τις μορφές του αποτελεί δραστηριότητα η ανάπτυξη της οποίας προϋποθέτει απαραίτητα την ύπαρξη χρηματικών πόρων καθώς και ελεύθερου χρόνου. Με άλλα λόγια χωρίς την ύπαρξη χρημάτων και ελεύθερου χρόνου δεν γίνεται τουρισμός. Κύριος σκοπός της συμμετοχής των ανθρώπων στον τουρισμό είναι η ξεκούραση, η ψυχαγωγία, η διασκέδαση και η ξενοιασιά από τις σκοτούρες που δημιουργούν τα προβλήματα της ζωής και η επαγγελματική απασχόληση. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αιτία για να περιορίσει κανείς ολόκληρο το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού προς αυτήν την κατεύθυνση. Αντίθετα τα βασικά χαρακτηριστικά του μπορούν να ερμηνευτούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διευρυνθεί σημαντικά το εννοιολογικό του περιεχόμενο, κατ' επέκταση δε και το αντικείμενό του. Ο τουρισμός συμβολίζει ένα μετακινούμενο πληθυσμό ταξιδιωτών, που εκτός ορισμένων εξαιρέσεων είναι ξένοι στους διάφορους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται και που αντιπροσωπεύουν ένα στοιχείο που ξεχωρίζει λίγο – πολύ εύκολα από του ντόπιους πληθυσμούς τους.

Οποιαδήποτε προσπάθεια να οριστεί με ακρίβεια ο τουρισμός και να περιγραφεί με σαφήνεια το εννοιολογικό του περιεχόμενο είναι καταδικασμένη εκ των προτέρων να αποτύχει αν δεν ληφθούν υπόψη οι διάφοροι παράγοντες που συγκροτούν την τουριστική βιομηχανία και επηρεάζονται από αυτήν. Οι απόψεις τους είναι καθοριστικής σημασίας για την διατύπωση ενός ολοκληρωμένου και περιεκτικού ορισμού του τουρισμού.

Τέσσερις διαφορετικές απόψεις του τουρισμού μπορούν να εξακριβωθούν (Διάγραμμα 1). Αυτές είναι οι παρακάτω:

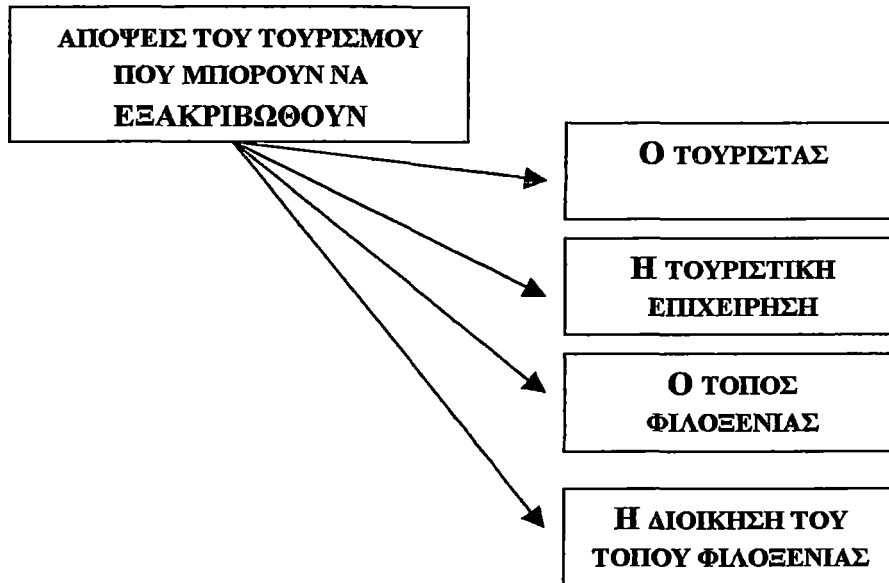
1. Ο τουρίστας: επιδιώκει διάφορες ψυχικές εμπειρίες και ικανοποιήσεις. Η φύση τους θα καθορίσει κατά ένα μεγάλο μέρος τους τουριστικούς προορισμούς που θα διαλέξει να επισκεφτεί και τις δραστηριότητες που θα απολαύσει και θα χαρεί.
2. Η τουριστική επιχείρηση: βλέπει τον τουρισμό σαν μια ευκαιρία να πραγματοποιήσει κάποιο κέρδος με το να εφοδιάζει την τουριστική αγορά με αγαθά και υπηρεσίες που ζητούν οι τουρίστες.
3. Ο τόπος φιλοξενίας: βλέπει τον τουρισμό κυρίως σαν πολιτιστικό παράγοντα, σαν παράγοντα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας,

σαν παράγοντα πραγματοποίησης εσόδων και γενικότερα σαν παράγοντα ευημερίας και προόδου. Ταυτόχρονα όμως προβληματίζεται για τις αρνητικές επιδράσεις που μπορεί να έχει ο τουρισμός σε αυτόν και γενικότερα στο περιβάλλον του.

4. Η διοίκηση του τουριστικού προορισμού: βλέπει τον τουρισμό σαν παράγοντα ανάπτυξης ή μεγέθυνσης της οικονομίας του τόπου φιλοξενίας.

Ο τουρισμός σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω θα μπορούσε να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την αμοιβαία επίδραση τουριστών, τουριστικών επιχειρήσεων, τουριστικών προορισμών και διοικήσεων τουριστικών προορισμών στη διαδικασία προσέλκυσης, υποδοχής και φιλοξενίας επισκεπτών, δηλαδή τουριστών και εκδρομέων.

Διάγραμμα 1: Οι τέσσερις διαφορετικές απόψεις του τουρισμού που μπορούν να εξακριβωθούν.

Κεφάλαιο 2

- 2.1 Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η σημασία της τουριστικής οικονομίας.
- 2.2 Τα βασικά προβλήματα της τουριστικής οικονομίας.
- 2.3 Οι κύριοι σκοποί της τουριστικής οικονομίας.

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

2.1 Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η σημασία της τουριστικής οικονομίας.

Η τουριστική οικονομία είναι ένας δυναμικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, που μελετά τις οικονομικές σχέσεις που δημιουργούνται και αναπτύσσονται κατά την διαδικασία παραγωγής και κατανάλωσης ή χρήσης τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, που προορίζονται για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών των ανθρώπων σε ορισμένο τουριστικό προορισμό και χρόνο.

Όπως είναι γνωστό, οι άνθρωποι που ζουν σε αναπτυγμένες κοινωνίες, εκτός από βιοτικές ανάγκες έχουν και άλλες ανάγκες ή επιθυμίες μεταξύ των οποίων και τουριστικές. Για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών τους πρέπει να παραχθούν τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες. Η παραγωγή τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών προϋποθέτει ορισμένες ενέργειες εκ μέρους των ανθρώπων, δηλαδή την ανάπτυξη παραγωγικής δραστηριότητας και ακόμα την ύπαρξη φυσικών πόρων, που όπως είναι γνωστό, βρίσκονται σε ανεπάρκεια.

Η τουριστική οικονομία, όπως προαναφέρθηκε, είναι ένας δυναμικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, πλην όμως βρίσκεται στις περισσότερες χώρες στο στάδιο της ανάπτυξης και της εξέλιξης.

Η εξέλιξη του τουρισμού και η σύγχρονη ανάπτυξή του που κατά κύριο λόγο του εξασφάλισε μια καίρια θέση ανάμεσα στις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες του ανθρώπου, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον προσανατολισμό της επιστημονικής έρευνας και της θετικής ανάλυσης (οικονομική ανάλυση με μαθηματικά μοντέλα και στατιστικές μεθόδους) στη συστηματική μελέτη των διάφορων προβλημάτων της τουριστικής οικονομίας, ανοίγοντας έτσι το δρόμο της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισής τους, ενδεχόμενα και της οριστικής τους επίλυσης.

2.2 Τα βασικά προβλήματα της τουριστικής οικονομίας.

Όπως είναι γνωστό, όλες οι κοινωνίες ανεξάρτητα από τόπο, χρόνο και επίπεδο ανάπτυξης τους αντιμετωπίζουν το θεμελιώδες οικονομικό πρόβλημα* και στην τουριστική οικονομία, που προκύπτει από δύο βασικές και απόλυτα συνδεδεμένες διαπιστώσεις:

α. Τον πρακτικά απερίοριστο αριθμό των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών των ανθρώπων καθώς και το πρόβλημα της ιεράρχησής τους.

β. Τους περιορισμένους τουριστικούς και οικονομικούς πόρους που έχουν οι άνθρωποι στη διάθεσή τους για να ικανοποιήσουν (θεωρητικά πάντα) τις απερίοριστες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες τους, σε σχέση με την δυνατότητα που υπάρχει για εναλλακτική χρήση των πόρων αυτών.

Τα βασικά προβλήματα της τουριστικής οικονομίας είναι τέσσερα και συγκεκριμένα τα παρακάτω:

1. Το πρόβλημα τη άριστης κατανομής ή χρησιμοποίησης των περιορισμένων τουριστικών πόρων.
2. Το πρόβλημα της διατήρησης της σταθερότητας της τουριστικής οικονομίας.
3. Το πρόβλημα της ανάπτυξης ή μεγέθυνσης της τουριστικής οικονομίας καθώς και της παραγωγικής της δυναμικότητας.
4. Το πρόβλημα της δίκαιης διανομής της τουριστικής παραγωγής ή του τουριστικού εισοδήματος.

Τα πιο πάνω προβλήματα της τουριστικής οικονομίας σε μία μικτή οικονομία (επιχειρήσεις – νοικοκυριά - κράτος) αντιμετωπίζονται συνήθως με το μηχανισμό της τουριστικής αγοράς. Αντίθετα στις ελεγχόμενες οικονομίες, που είναι γνωστές σαν κεντρικά προγραμματισμένες ή σοσιαλιστικές, οι κυριότερες αποφάσεις στην τουριστική οικονομία παίρνονται από του κράτος ή από μία κεντρική αρχή και όχι απευθείας από τον ίδιο μηχανισμό της τουριστικής αγοράς.

*Το οικονομικό πρόβλημα κάθε κοινωνίας προέρχεται από τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ του πλήθους των αναγκών που οι άνθρωποι επιδιώκουν να ικανοποιήσουν και του περιορισμένου όγκου των αγαθών που υπάρχουν για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών.

Όπως αποδείχτηκε στην πράξη, ο μηχανισμός της αγοράς δεν μπορεί να ικανοποιήσει τα βασικά προβλήματα της τουριστικής οικονομίας και αυτό γιατί παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες. Η εσκεμμένη ρυθμιστική επέμβαση του κράτους στην τουριστική οικονομία γίνεται με την τουριστική πολιτική, που αποβλέπει στη διόρθωση ή θεραπεία στο μέτρο του εφικτού των ατελειών ή αδυναμιών αυτών του μηχανισμού της τουριστικής αγοράς.

2.3 Οι κύριοι σκοποί της τουριστικής οικονομίας.

Η τουριστική οικονομία ασχολείται με την επίτευξη μιας άριστης απόδοσης από την χρησιμοποίηση των τουριστικών πόρων που όπως είναι γνωστό, βρίσκονται σε ανεπάρκεια. Οι παράγοντες της τουριστικής προσφοράς επιδιώκουν στο μέτρο του εφικτού να ικανοποιήσουν τις ψυχολογικές ή φυσικές ανάγκες ή επιθυμίες των τουριστών. Το πρόβλημα που επιχειρεί η τουριστική οικονομία να λύσει είναι πώς πρέπει να κατανεμηθούν οι ανεπαρκείς πόροι ώστε να ικανοποιηθούν διάφορες τουριστικές ανάγκες ή ανεκπλήρωτες τουριστικές επιθυμίες ανθρώπων.

Τρεις είναι οι κύριοι σκοποί που προσπαθεί να πετύχει η τουριστική οικονομία που είναι οι πιο κάτω:

1. Να μεγιστοποιήσει ποσοτικά και ποιοτικά την ψυχολογική εμπειρία που αποκομίζουν οι τουρίστες σε μια χώρα υποδοχής τους.
2. Να μεγιστοποιήσει τα κέρδη των επιχειρήσεων που παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες στους τουρίστες για την ικανοποίηση αναγκών ή επιθυμιών τους.
3. Να μεγιστοποιήσει τις πρωτογενείς και δευτερογενείς επιδράσεις των δαπανών που πραγματοποιούν οι τουρίστες σε μια κοινότητα, ένα δήμο, μια περιοχή και γενικότερα στην ίδια την χώρα που επισκέπτονται.

Η μεγιστοποίηση της ψυχολογικής εμπειρίας δημιουργεί χαρούμενους τουρίστες που τους κάνει να επιστρέφουν στη χώρα υποδοχής τους, να ξοδεύουν χρήματα και να κάνουν καθένα στην τουριστική βιομηχανία και την τουριστική περιοχή που επισκέπτονται να αισθάνεται από οικονομικής άποψης ικανοποιημένος. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις οι σκοποί αυτοί μπορεί να είναι ασυμβίβαστοι. Έτσι λοιπόν ένας βραχυχρόνιος σκοπός μεγιστοποίησης κερδών μπορεί να προκαλέσει μια υπέρβαση στην επέκταση

των τουριστικών και λοιπών εγκαταστάσεων στον τουριστικό προορισμό και να οδηγήσει σε μια υπέρμετρη χρήση της με συνέπεια σε ελάττωση της ψυχικής ευχαρίστησης των τουριστών. Το ίδιο αποτέλεσμα μπορεί να έχει μια υπερβολική έμφαση στον τουρισμό σαν ένα ουσιαστικό στοιχείο στην οικονομική ανάπτυξη και εξέλιξη μιας χώρας. Επίσης μπορεί να υπάρξουν έντονες διχογνωμίες σε οτιδήποτε αφορά στη χρησιμοποίηση των περιορισμένων πόρων για τουριστική ανάπτυξη ή για ανάπτυξη άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

Κεφάλαιο 3

- 3.1. Η εισροή συναλλαγματικών εσόδων στις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών.
- 3.2. Οι επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.
- 3.3. Η δημιουργία ευκαιριών παραγωγικής απασχόλησης στο τουρισμό και σε άλλους κλάδους της οικονομίας.
- 3.4. Η ενεργοποίηση των επιδράσεων του πολλαπλασιαστή του τουριστικού εισοδήματος.
- 3.5. Η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια διαμέσου του τουρισμού.
- 3.6. Η δημιουργία κύριων και συμπληρωματικών εσόδων για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό.
- 3.7. Η πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων κεφαλαίου σε έργα υποδομής.
- 3.8. Οι διαρθρωτικές αλλαγές που επιφέρει ο τουρισμός στην οικονομία.

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1. Η εισροή συναλλαγματικών εσόδων στις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών.

Τα χρήματα που δαπανούν οι άνθρωποι για να αγοράσουν προϊόντα για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών αποτελούν συναλλαγματικά έσοδα για τους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται, και κατά επέκταση και για τις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τους. Αυτό το γεγονός έχει ιδιαίτερη σημασία για τις αναπτυσσόμενες χώρες τα εθνικά νομίσματα των οποίων δεν είναι σκληρά., δηλαδή δεν έχουν εξωτερική μετατρεψιμότητα, και ως εκ τούτου δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τις πληρωμές εισαγόμενων υλικών και άυλων προϊόντων, όπως για παράδειγμα κεφαλαιουχικών αγαθών και τεχνολογίας.

Ας σημειωθεί ότι οι συναλλαγές στις διεθνείς τουριστικές αγορές γίνονται με τους ίδιους κανόνες που ισχύουν στο διεθνές εμπόριο. Οι πολιτικές εξουσίες των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών επιδιώκουν βραχυχρόνια να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τα αποθέματα του τουριστικού συναλλάγματος, μακροχρόνια όμως επιδιώκουν τη διαρθρωτική βελτίωση του τουριστικού ισοζυγίου πληρωμών σε ό,τι αφορά στο ποσοστό του τουριστικού συναλλάγματος που εξάγεται, σε σχέση με αυτό που εισάγεται σε μια ορισμένη χρονική περίοδο.

Καθοριστικό για τη βελτίωση του τουριστικού ισοζυγίου πληρωμών θα ήταν η ανάπτυξη η μεγέθυνση του τουρισμού, έτσι ώστε να μπορούν να υπάρχουν καλύτερα αποτελέσματα με λιγότερη φθορά του τουριστικού κεφαλαίου και μικρότερη εξάρτηση από το τουριστικό κόστος που, όπως είναι γνωστό, συνεχώς αυξάνεται. Αυτό δεν μπορεί βέβαια να επιτευχθεί από τη μια στιγμή στην άλλη, αλλά μόνο μακροχρόνια και έπειτα από σοβαρή και επίμονη προσπάθεια. Εκείνο που μπορεί βραχυχρόνια ή μεσοχρόνια να συμβάλει αποφασιστικά στην αισθητή βελτίωση του τουριστικού ισοζυγίου πληρωμών είναι η λήψη μέτρων για τον περιορισμό στο ελάχιστο δυνατό του ύψους του τουριστικού συναλλάγματος που δαπανάται στο εξωτερικό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί εάν δοθούν κίνητρα (π.χ. χαμηλές τιμές προϊόντων και υπηρεσιών) για τον εσωτερικό τουρισμό. Επίσης θα πρέπει να υποκατασταθούν τα αγαθά και οι υπηρεσίες που εισάγονται από το εξωτερικό

για να ικανοποιήσουν ανάγκες ή επιθυμίες τουριστών, με παρόμοια προϊόντα που θα παράγονται στις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τους υπό τον όρο ότι αυτό δεν θα έχει επιπτώσεις τόσο στην ποσότητα όσο και στην ποιότητα των προϊόντων που παράγονται και προσφέρονται στους τουρίστες αυτών των χωρών.

3.2. Οι επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

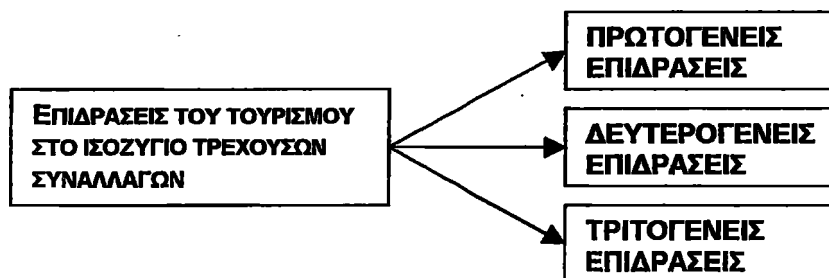
Όπως είναι γνωστό οι περισσότερες χώρες στον κόσμο αντιμετωπίζουν σήμερα σοβαρά προβλήματα εξαιτίας του ελλείμματος που παρουσιάζουν τα ισοζύγια των τρεχουσών τους συναλλαγών. Φυσικό λοιπόν στις χώρες αυτές οι πολιτικές τους εξουσίες να δημιουργήσουν κίνητρα στους κλάδους εκείνους της οικονομικής τους δραστηριότητας, οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην εισροή σκληρών ξένων νομισμάτων, για να καλύψουν όσο το δυνατό περισσότερο γίνεται τα ελλείμματα του ισοζυγίου των τρεχουσών τους συναλλαγών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, τα εθνικά νομίσματα των οποίων δεν έχουν εξωτερική μετατρεψιμότητα, δηλαδή δεν είναι «σκληρά νομίσματα.»

Οι επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μπορούν να διακριθούν σε αυτές που προκαλούνται σε μια χώρα υποδοχής τουριστών από τους μόνιμους κατοίκους της, καθώς επίσης από τους ξένους επισκέπτες της και σε αυτές που προκαλούνται από το διεθνή παθητικό τουρισμό, δηλαδή από τις τουριστικές δραστηριότητες μόνιμων κατοίκων μιας χώρας υποδοχής τουριστών που όμως πραγματοποιούνται εκτός της επικράτειάς της, δηλαδή εκτός της χώρας στην οποία κατοικούν μόνιμα. Αυτή η διάκριση κρίνεται σημαντική γιατί βοηθά στο να γνωρίζει κανείς τις τουριστικές δραστηριότητες ξένων υπηκόων που επισκέπτονται μια χώρα, ώστε να εκτιμήσει το ρόλο που διαδραματίζουν τα συναλλαγματικά κέρδη στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να παρατηρηθεί ότι σε μερικές χώρες τα συναλλαγματικά έσοδα από τον τουρισμό ενδέχεται να είναι πολύ χαμηλά ενώ ο εσωτερικός τουρισμός αιτία εξάντλησης των συναλλαγματικών εσόδων του ισοζυγίου τρεχουσών

συναλλαγών. Συγκεκριμένα ενδέχεται το κόστος που συνεπάγεται η εξυπηρέτηση των ξένων και ντόπιων τουριστών να είναι τόσο ψηλό και ο αριθμός των ξένων και ντόπιων τουριστών τόσο μεγάλος, ώστε τα συναλλαγματικά έσοδα που απορρέουν από τις δαπάνες που πραγματοποιούν οι ξένοι τουρίστες στην χώρα υποδοχής τους να αδυνατούν αντισταθμίσουν το κόστος.

Οι επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες (Διάγραμμα 3.1) και συγκεκριμένα σε πρωτογενείς, δευτερογενείς και τριτογενείς.

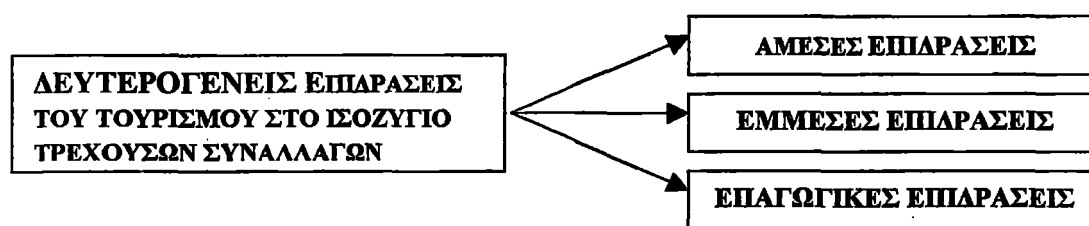
Διάγραμμα 3.1: Οι επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Οι πρωτογενείς επιδράσεις (εισροές συναλλάγματος, φόροι κ.λπ.) είναι άμεσες, μπορούν να μετρηθούν αμέσως και σχετικά εύκολα. Αντίθετα, οι δευτερογενείς επιδράσεις του τουρισμού, επειδή είναι περισσότερο σύνθετες και περισσότερο δύσκολο να μετρηθούν, έχουν παραλειφθεί από τις εκτιμήσεις των περισσότερων ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών. Δευτερογενείς επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, είναι αυτές των πρωτογενών τουριστικών δαπανών καθώς διεισδύουν στην οικονομία.

Οι δευτερογενείς επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών μπορεί να εμφανίζονται με τρεις διαφορετικές μορφές (Διάγραμμα 3.2)

Διάγραμμα 3.2: Οι δευτερογενείς επιδράσεις του τουρισμού στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

1. Άμεσες δευτερογενείς επιδράσεις: σε αυτές περιλαμβάνονται δαπάνες που γίνονται για τουριστική διαφήμιση στο εξωτερικό, προμήθειες σε ταξιδιωτικούς / τουριστικούς πράκτορες, εκροές υπό μορφή τόκων και μερισμάτων για πληρωμές σε δικαιούχους ξένους επενδυτές, καθώς επίσης εισαγωγές που γίνονται από διάφορες τουριστικές επιχειρήσεις, προκειμένου να ικανοποιήσουν τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες ξένων τουριστών.
2. Έμμεσες δευτερογενείς επιδράσεις: σε αυτές περιλαμβάνονται τα κέρδη που πραγματοποιούνται από τις τουριστικές επιχειρήσεις για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών. Σε περίπτωση που η παραγωγή των παρεχόμενων τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών εξαρτάται από εισαγόμενα αγαθά ή υπηρεσίες τότε μια εκροή συναλλάγματος από τη χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών είναι αναπόφευκτη.
3. Επαγωγικές δευτερογενείς επιδράσεις: σε αυτές περιλαμβάνονται δαπάνες που γίνονται για την πληρωμή παραγωγών τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών και τους υπάλληλους που απασχολούν, υπό την μορφή ημερομίσθιων, μισθών και ενοικίων.

Οι εισροές συναλλάγματος που αποτελούν προϊόν της παροχής υπηρεσιών σε ξένους τουρίστες για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους δεν συνιστούν πρωτογενείς ή δευτερογενείς επιδράσεις. Εισροές συναλλάγματος που δεν προκλήθηκαν από άμεσες τουριστικές δαπάνες χαρακτηρίζονται σαν τριτογενείς επιδράσεις, περιλαμβάνουν δε εισαγόμενα προϊόντα, όπως είδη ρουχισμού και αποσκευές ταξιδιού.

Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι οι επιδράσεις σε δευτερογενή και τριτογενή επίπεδα δεν καταγράφονται χωριστά επειδή είναι δύσκολο να αναγνωριστούν και να διακριθούν.

3.3 Η δημιουργία ευκαιριών παραγωγικής απασχόλησης στον τουρισμό και σε άλλους κλάδους τις οικονομίας.

Η ανάπτυξη του τουρισμού είναι μεταξύ άλλων στενά συνυφασμένη και με τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης σε διάφορους υποκλάδους οικονομικής δραστηριότητας της τουριστικής οικονομίας, αλλά και σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, όπως για παράδειγμα στη γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου, στη βιομηχανία, στο εμπόριο κλπ.

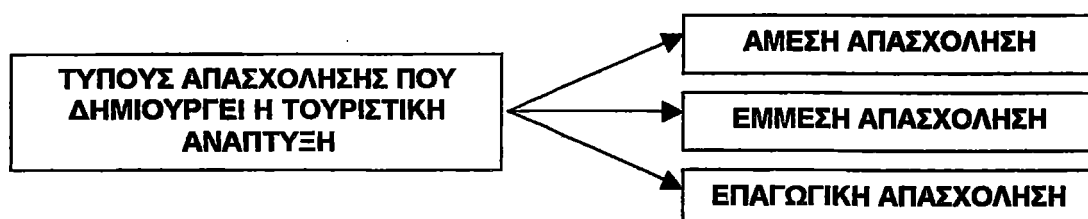
Τρεις τύποι απασχόλησης δημιουργούνται βασικά από την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας (Διάγραμμα 3.3) και συγκεκριμένα οι εξής:

(α) Άμεση απασχόληση: αυτή προκύπτει από τις δαπάνες που πραγματοποιούν οι τουρίστες σε παραγωγικές μονάδες της τουριστικής βιομηχανίας.

(β) Έμμεση απασχόληση: αυτή που προκύπτει από δραστηριότητες της τουριστικής προσφοράς αλλά δεν προκαλείται άμεσα από δαπάνες που πραγματοποιούν οι τουρίστες.

(γ) Επαγωγική απασχόληση: αυτή είναι η επιπλέον απασχόληση που προκύπτει από τις επιδράσεις του πολλαπλασιαστή του τουριστικού εισοδήματος καθώς οι ντόπιοι κάτοικοι ξαναξοδεύουν τα επιπλέον χρήματα που κέρδισαν.

Διάγραμμα 3.3: Οι τρεις τύποι απασχόλησης που δημιουργούνται από την ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι περισσότερες αξιολογήσεις θέσεων εργασίας που δημιουργούνται στον τουρισμό αναφέρονται μόνο στην άμεση απασχόληση, δηλαδή αυτή που προκύπτει από τις δαπάνες που πραγματοποιούν οι τουρίστες σε παραγωγικές μονάδες της τουριστικής βιομηχανίας.

3.4 Η ενεργοποίηση των επιδράσεων του πολλαπλασιαστή του τουριστικού εισοδήματος.

Ο τουρισμός εκτός από άμεσες επιδράσεις - αύξηση των εσόδων, δημιουργία θέσεων εργασίας, κτλ - ασκεί και έμμεσες γνωστές και σαν επιδράσεις του πολλαπλασιαστή οι οποίες ενεργοποιούνται από τη στιγμή που οι δαπάνες που πραγματοποιούν οι τουρίστες για την αγορά τουριστικών προϊόντων σε ορισμένο τουριστικό προορισμό και χρόνο κυκλοφορούν και επανακυκλοφορούν στην οικονομία του. Οι άμεσες επιδράσεις του τουρισμού γίνονται ευκολότερα κατανοητές, επειδή είναι αποτέλεσμα των χρημάτων που ξοδεύουν οι τουρίστες σε τουριστικές και άλλες επιχειρήσεις για να αγοράσουν αγαθά και υπηρεσίες που ικανοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερο και καλύτερα γίνεται τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Έτσι λοιπόν τα χρήματα αυτά εξασφαλίζουν μεταξύ άλλων έσοδα στις επιχειρήσεις για τις οποίες ο λόγος και κατ' επέκταση πόρους διαβίωσης στους ιδιοκτήτες τους, καθώς επίσης στα στελέχη και το προσωπικό που απασχολούν.

Τα χρήματα που ξοδεύει ένας τουρίστας σε έναν τουριστικό προορισμό δημιουργούν, όπως ήδη επώθηκε, εισόδημα, το οποίο με τη σειρά του οδηγεί σε μία αλυσίδα δαπάνη – εισόδημα – δαπάνη κτλ., ώσπου οι διαρροές εισοδήματος που σημειώνονται κατά την κυκλοφορία και επανακυκλοφορία του, να σπάσουν τελικά την αλυσίδα αυτή. Κατά συνέπεια η επίδραση του αρχικού εισοδήματος, που προήλθε από τα χρήματα που ξόδεψε ένας τουρίστας σε έναν τουριστικό προορισμό για να αγοράσει αγαθά και υπηρεσίες, είναι συνήθως μεγαλύτερη απ' ό,τι αρχικά φαίνεται. Αυτό βασικά θα πρέπει να αποδοθεί στις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις που ασκεί το αρχικό εισόδημα και που εκδηλώνονται με μια σειρά διαδοχικών συναλλακτικών πράξεων που προκαλούν δαπάνες και δημιουργούν

εισόδημα, το τελικό ύψος του οποίου εξαρτάται από τον αριθμό των συναλλακτικών πράξεων που λαμβάνουν χώρα σε ορισμένο τουριστικό προορισμό και χρόνο. Ας υποθεθεί ότι μια οικογένεια τουριστών επισκέπτεται ένα τουριστικό προορισμό και ξοδεύει 300 χιλιάδες δραχμές για διαμονή σε ένα ξενοδοχείο. Το ποσό αυτό, που εισπράττεται από τον ξενοδόχο, χρησιμοποιείται εκ μέρους του για την πληρωμή φόρων και αφού στη συνέχεια αποταμιεύσει ένα μέρος από αυτά τα χρήματα, ξοδεύει τα υπόλοιπα. Μερικά από τα χρήματα που ξοδεύει πηγαίνουν γι' αγορές προϊόντων που δεν παράγει η οικονομία του τουριστικού προορισμού και κατά συνέπεια αγοράζονται από άλλες περιοχές της χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών ή εισάγονται από το εξωτερικό, τα δε υπόλοιπα στους καταστηματάρχες, προμηθευτές και άλλους παραγωγούς που βρίσκονται μέσα στα όρια του τουριστικού προορισμού. Αυτοί με τη σειρά τους πληρώνουν με τα χρήματα που εισέπραξαν φόρους, αποταμιεύουν ένα μέρος από αυτά και ξοδεύουν τα υπόλοιπα για διάφορους σκοπούς.

Ας υποθεθεί ότι ο μέσος όρος του φόρου που αναλογεί σε κάθε δραχμή είναι της τάξης του 0,20 ότι οι άνθρωποι αποθεματοποιούν κατά μέσο όρο το 0,10 κάθε δραχμής του ακαθάριστου εισοδήματός τους και ξοδεύουν τα 2/7 των χρημάτων που απομένουν, μετά το φόρο που πληρώνουν και την αποταμίευση που κάνουν, για την αγορά προϊόντων που εισάγονται. Οι 300 χιλιάδες που ξόδεψε η οικογένεια των τουριστών για να εξοφλήσει το λογαριασμό της στο ξενοδοχείο που έμεινε κατά την διάρκεια της πρόσκαιρης βραχυχρόνιας παραμονής της στον τουριστικό προορισμό, θα κυκλοφορήσουν και επανακυκλοφορήσουν στην τοπική οικονομία.

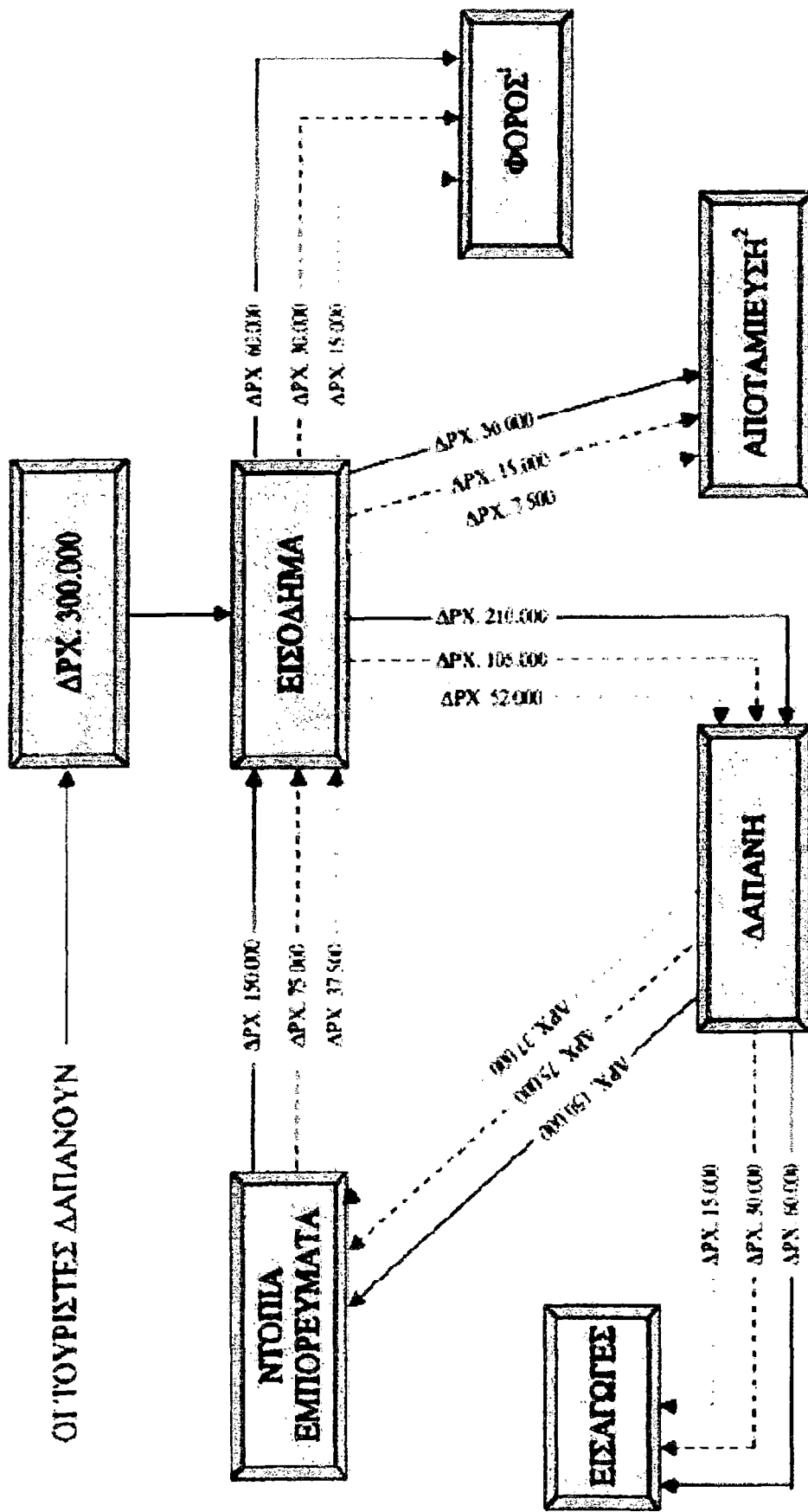
Τα χρήματα κυκλοφορούν από τη στιγμή που ο ξενοδόχος τα ξοδεύει για να αγοράσει ντόπια εμπορεύματα, όπως για παράδειγμα λαχανικά, φρούτα, λάδι, ψωμί, κρέας κλπ. Οι προμηθευτές των τροφίμων αυτών, με τα χρήματα που εισπράττουν από τη συναλλακτική πράξη που πραγματοποιούν με τον ξενοδόχο, πληρώνουν τους εργάτες και υπάλληλους που απασχολούν, οι οποίοι με τη σειρά τους ψωνίζουν με τα χρήματα που κερδίζουν από τη δουλειά τους σε τοπικά καταστήματα και έτσι ο κύκλος των διαδοχικών συναλλακτικών πράξεων συνεχίζεται. Μερικά χρήματα, βέβαια, δεν κυκλοφορούν καθόλου επειδή χρησιμοποιούνται από αυτούς που τα εισέπραξαν για να πληρωθούν φόροι, για να αγοραστούν εισαγόμενα

προϊόντα και να γίνει κάποια αποταμίευση. Οι δαπάνες αυτού του είδους χαρακτηρίζονται σαν διαρροές από το σύστημα ή από την οικονομία του τουριστικού προορισμού.

Ας δούμε όμως πόσο εισόδημα δημιουργήθηκε μέχρι τώρα. Από το σχετικό διάγραμμα 3.4 που παραθέεται μπορεί να δει κανείς ότι αυτό είναι 300 χιλιάδες δραχμές + 150 χιλιάδες δραχμές + 75 χιλιάδες δραχμές + 37,5 χιλιάδες δραχμές + ... Διαπιστώνεται λοιπόν ότι αναπτύσσεται μια αριθμητική πρόοδος και ότι αθροίζοντας όλα τα ποσά ή χρησιμοποιώντας τον κατάλληλο μαθηματικό τύπο, το εισόδημα που δημιουργείται διαμορφώνεται τελικά στις 600 χιλιάδες δραχμές. Αυτό υποδηλώνει ότι το ποσό των 300 χιλιάδων δραχμών που διοχετεύτηκε αρχικά από την οικογένεια των τουριστών στην οικονομία του τόπου υποδοχής και φιλοξενίας τους, πολλαπλασιάστηκε με ένα συντελεστή 2, για να παράγει εισόδημα της τάξης των 600 χιλιάδων δραχμών. Με άλλα λόγια το εισόδημα διπλασιάστηκε.

Εκτός απ' όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω για τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του τουρισμού θα πρέπει να γίνει αναφορά, έστω και με δυο λόγια, και στις άλλες προεκτάσεις που έχουν αυτές στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, πλην όμως κατά έμμεσο τρόπο. Όπως ήδη επώθηκε, οι συναλλακτικές πράξεις στον τουρισμό αποφέρουν φορολογικά έσοδα στην τοπική αυτοδιοίκηση και το κράτος.

Διάγραμμα 3.4. Ο τρόπος λειτουργίας του πολλαπλασιαστή κυρτιστικού εισοδήματος

— αρχικός κύκλος αφορολόγησης
 - - - - - δεύτερος κύκλος αφορολόγησης
 τρίτος κύκλος αφορολόγησης

1. Αμείωτος
 2. Ενταμιών και απείωτος

3.5 Η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια δεν είναι τόσο εύκολη όσο ενδεχόμενα να φαίνεται από πρώτη όψη και αυτό γιατί απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσει να επιτευχθεί αυτή είναι η δημιουργία έργων τουριστικής υποδομής με κρατική χρηματοδότηση, η δημιουργία έργων τουριστικής ανωδομής με την ανάπτυξη επενδυτικής δραστηριότητας εκ μέρους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, καθώς επίσης η εκπαίδευση τουριστικών στελεχών και η κατάλληλη κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού σε τουριστικά επαγγέλματα για την παροχή της ζητούμενης ποσότητας και ποιοτικής στάθμης τουριστικών υπηρεσιών. Ακόμα το τουριστικό προϊόν που παράγεται και προσφέρεται για κατανάλωση ή χρήση πρέπει να είναι αυτό που ξένοι και ντόπιοι τουρίστες ζητούν να αγοράσουν για να ικανοποιήσουν τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Πάνω απ' όλα όμως η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια προϋποθέτει τη χάραξη και εφαρμογή μιας ρεαλιστικής περιφερειακής πολιτικής* εκ μέρους των πολιτικών εξουσιών των διαφόρων χωρών στο πλαίσιο πάντα της υλοποίησης του γενικού προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης.

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια αναγκαστικά επιφέρει αλλαγές στις οικονομικές δομές της. Αυτές με τη σειρά τους επιφέρουν αλλαγές και στη χρήση της γης. Ο τουρισμός, όπου αναπτύσσεται, συμβάλλει μεταξύ άλλων στην αύξηση των τιμών της γης και εξαιτίας αυτού στην αύξηση των αγοροπωλησιών της, καθώς επίσης στην κατάτμησή της. Όλη αυτή η κατάσταση προκαλεί την εμφάνιση πληθωριστικών πιέσεων, των οποίων τα πρώτα θύματα είναι οι νεότεροι κάτοικοί που προσπαθούν να ορθοποδήσουν επαγγελματικά και να νοικοκυρευτούν, αγοράζοντας γη και σπίτια. Παράλληλα όμως η περιφέρεια αρχίζει βαθμιαία να γίνεται λιγότερο αυτάρκης και περισσότερο εξαρτημένα από διεθνείς οικονομικές συνθήκες.

* Πολιτική που βασίζεται στα γεγονότα, στην εκτίμηση της πραγματικότητας και απορρίπτει το συναίσθημα ή τη φαντασία

Επίσης υπάρχουν τεκμηριωμένες περιπτώσεις, όπου η ανάπτυξη του τουρισμού σε περιφέρειες χωρών συνέβαλε αποφασιστικά όχι μόνο στη συγκράτηση του πληθυσμού, αλλά και στην αύξησή του.

Το συμπέρασμα που βγαίνει σύμφωνα με τα πιο πάνω είναι ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια παρά τα όποια προβλήματα που ενδέχεται να δημιουργήσει, μπορεί επίσης να προκαλέσει ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας. Η διαπίστωση όμως αυτή δεν αναιρεί μια άλλη: η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτελέσει πανάκεια για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων της.

3.6 Η δημιουργία κύριων και συμπληρωματικών εσόδων για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό.

Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα είναι φυσικό να δημιουργεί έσοδα για ένα τμήμα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της που με οποιοδήποτε τρόπο απασχολείται σε τουριστικές επιχειρήσεις, καθώς επίσης για ένα άλλο τμήμα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της το οποίο ναι μεν δεν απασχολείται σε τουριστικές επιχειρήσεις, πλην όμως αυτές στις οποίες απασχολείται οφείλουν την οικονομική τους επιβίωση σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στο τουρισμό, όπως για παράδειγμα οι επιχειρήσεις μεταφορών, τροφίμων και ποτών, διασκέδασης, αναψυχής και πολλοί άλλοι μεμονωμένοι επιτηδευματίες που προσφέρουν διάφορα αγαθά και υπηρεσίες στους τουρίστες.

Φορέας της τουριστικής ανάπτυξης σε χώρες με μεικτή οικονομία είναι κατά κανόνα η ιδιωτική πρωτοβουλία, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις επικουρείται από το κράτος, όπως για παράδειγμα όταν αυτό είναι πεπεισμένο ότι η τουριστική ανάπτυξη στην περιφέρεια θα την τονώσει οικονομικά και έτσι θα συμβάλει αποφασιστικά στην αποτελεσματική αντιμετώπιση πολλών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων της και κυρίως αυτά της ανεργίας ή /και υποαπασχόλησης και της μετατόπισης μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού της στα αστικά κέντρα προς αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Ο τουρισμός, όπως επώθηκε, δημιουργεί άμεσα ή έμμεσα εισοδήματα στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό των αστικών κέντρων και της περιφέρειας. Ειδικότερα η δημιουργία εισοδήματος στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της περιφέρειας συμβάλλει μεταξύ άλλων αποφασιστικά και στην εξομάλυνση του προσωπικού του εισοδήματος, ιδιαίτερα δε όταν η περιφέρεια έχει χαμηλό δείκτη παραγωγικής δραστηριότητας και χαμηλό κατά κεφαλή εισόδημα. Εξαιτίας αυτού περιορίζεται επίσης σημαντικά και το άνοιγμα της ψαλίδας που υπάρχει ανάμεσα στα εισοδήματα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των αστικών κέντρων και αυτών της περιφέρειας.

Ας σημειωθεί ότι από τα χρήματα που εισρέουν στα αστικά κέντρα και την περιφέρεια από τον τουρισμό, ένα μέρος τους μπορεί κάτω από προϋποθέσεις να κυκλοφορεί μέσα σε αυτήν και να δημιουργεί πρόσθετο εισόδημα για τους κατοίκους της, αλλά και έσοδα για την τοπική αυτοδιοίκηση και το κράτος.

Μπορούμε να πούμε ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια είναι δυνατό κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να προκαλέσει αξιόλογες οικονομικές εισροές, από τις οποίες θα επωφεληθούν τουριστικές και μη τουριστικές επιχειρήσεις, ντόπιος πληθυσμός, τοπική αυτοδιοίκηση και κράτος. Οι θετικές όμως επιδράσεις του τουρισμού και σε περιφερειακό επίπεδο αναμφίβολα μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, πλην όμως γίνονται αυτές αισθητές μόνο όταν η τουριστική ανάπτυξη πραγματοποιείται ορθολογιστικά, προγραμματισμένα και με συνεχή και λεπτομερειακό έλεγχο σε κάθε αναπτυξιακή φάση των τομέων της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής και κυρίως της γεωργίας.

3.7 Η πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων κεφαλαίου σε έργα υποδομής.

Η ανάπτυξη του τουρισμού γενικά προϋποθέτει την πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων κεφαλαίου τόσο εκ μέρους του δημοσίου όσο και εκ μέρους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι η έννοια του όρου «επένδυση» δεν συμπίπτει αναγκαστικά με την καθημερινή χρήση του. Αυτό που είναι επένδυση για ένα άτομο δεν είναι απαραίτητα επένδυση για την τουριστική οικονομία σαν σύνολο. Για παράδειγμα αν αγοράσει κάποιος μια μετοχή μιας ξενοδοχειακής επιχείρησης στο χρηματιστήριο, αυτό θεωρείται εκ μέρους του ότι είναι επένδυση. Για την τουριστική οικονομία όμως η αγορά της μετοχής δεν σημαίνει τίποτα περισσότερο από μια απλή μεταβίβαση της κυριότητάς της. Η αγορά για παράδειγμα των κτιριακών εγκαταστάσεων μιας ξενοδοχειακής επιχείρησης αποτελεί επένδυση για την τουριστική επιχείρηση που τις αγόρασε, αλλά για την τουριστική οικονομία είναι πάλι μια απλή μεταβίβαση κυριότητας κεφαλαίου. Σε περίπτωση που η επιχείρηση λειτουργήσει την μονάδα τότε η αγορά των κτιριακών εγκαταστάσεων αποτελεί επένδυση και για την ίδια την επιχείρηση και για την τουριστική οικονομία. Από την άποψη της τουριστικής οικονομίας και γενικότερα της οικονομικής επιστήμης, τουριστική επένδυση είναι μόνο η δημιουργία τουριστικού κεφαλαίου.

Η τουριστική επένδυση αποτελεί χωρίς άλλο το δεύτερο σημαντικό στοιχείο της συνολικής τουριστικής δαπάνης μετά την τουριστική κατανάλωση ή χρήση. Αφού το κεφάλαιο αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους συντελεστές της τουριστικής παραγωγής, είναι φανερό ότι η ικανότητα της τουριστικής οικονομίας για παραγωγή τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από το απόθεμα του τουριστικού κεφαλαίου. Κατά συνέπεια όταν αυξάνεται το τουριστικό κεφάλαιο, αυξάνεται και παραγωγική ικανότητα της τουριστικής οικονομίας και αντίστροφα.

Ύστερα απ' όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω διαπιστώνουμε πως τουρισμός χωρίς επενδύσεις δεν μπορεί να υπάρξει. Κατά συνέπεια η λήψη αποφάσεων για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια πρέπει απαραίτητα να συνδέεται με την πραγματοποίηση επενδύσεων τόσο εκ μέρους του δημοσίου όσο και εκ μέρους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Θα πρέπει όμως να έχουμε υπόψη μας ότι σε αντίθεση με την τουριστική κατανάλωση ή χρήση, η ιδιωτική επένδυση χαρακτηρίζεται από αστάθεια, δηλαδή παρουσιάζει συχνές και απότομες διαχρονικές μεταβολές. Η μεταβλητότητα αυτή της ιδιωτικής τουριστικής επένδυσης επηρεάζει σημαντικά τις διακυμάνσεις που παρατηρούνται στο ύψος του τουριστικού

εισοδήματος και της απασχόλησης στον τουρισμό. Το ύψος της ιδιωτικής τουριστικής επένδυσης εξαρτάται βασικά από τα κέρδη που προσδοκούν οι επενδυτές να πραγματοποιήσουν, καθώς επίσης από ορισμένους παράγοντες οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι τέσσερις και συγκεκριμένα οι εξής:

1. ο ρυθμός ανάπτυξης νέων παραγωγικών μεθόδων των προϊόντων στην τουριστική οικονομία
2. το κόστος αγοράς και χρησιμοποίησης κεφαλαιουχικών προϊόντων στην τουριστική οικονομία
3. το κόστος του χρηματικού κεφαλαίου που απαιτείται για την αγορά υλικού κεφαλαίου στην τουριστική οικονομία και
4. η κρατική πολιτική για την τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας στην τουριστική οικονομία.

3.8 Οι διαρθρωτικές αλλαγές που επιφέρει ο τουρισμός στην οικονομία.

Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα είναι πολύ πιθανό να συνοδεύεται και από διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία της. Οι μεγαλύτερες σε έκταση διαρθρωτικές αλλαγές στις οικονομίες πολλών χωρών πιθανό να πραγματοποιήθηκαν όταν αυτές μετεξελισσότουσαν από κατ' εξοχή αγροτικές σε βιομηχανικές, όπου ο τουρισμός άρχισε βαθμιαία μεν αλλά σταθερά να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό οικονομικό ρόλο.

Πολλές από τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν υπήρξαν αποτέλεσμα των δημογραφικών πιέσεων που ασκήθηκαν, της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου, των ευκαιριών απασχόλησης εκτός της αγροτικής οικονομίας και των μεταβολών στα πρότυπα της ιδιοκτησίας της γης. Ο τουρισμός, όπως και να έχουν τα πράγματα, συχνά έχει συμβάλει στην πραγματοποίηση τέτοιου είδους αλλαγών.

Μια από τις κυριότερες αλλαγές που έχει λάβει χώρα στις αγροτικές οικονομίες πολλών χωρών υπήρξε και αυτή της επαγγελματικής μετακίνησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της υπαίθρου. Πολλοί αγρότες και εργάτες σε αγροκτήματα εγκατέλειψαν την ύπαιθρο για να απασχοληθούν σε περισσότερο προσοδοφόρες εργασίες και κυρίως στον τουρισμό και τις κατασκευές. Η διαρθρωτική αλλαγή από τη γεωργία στον τουρισμό, προκαλεί

αλλαγές και στα πρότυπα χρήσης της γης. Ο τουρισμός αυξάνει τον ανταγωνισμό για την απόκτηση γης, γεγονός το οποίο έχει σαν συνέπεια να ανεβάζει τις τιμές της γης και να ενθαρρύνει τις πωλήσεις της, καθώς επίσης να συμβάλει στον κατακερματισμό της αγροτικής ιδιοκτησίας. Έτσι λοιπόν η γη πουλιέται σε μικρότερα αγροτεμάχια και σε υψηλότερες τιμές, γεγονός το οποίο συμβάλλει στην αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων στην οικονομία. Τα μεγαλύτερα θύματα του πληθωρισμού αυτού είναι οι νεαρότερης ηλικίας κάτοικοι της υπαίθρου που προσπαθούν να αγοράσουν γη για καλλιέργεια και για ανέγερση σπιτιών. Ταυτόχρονα όμως η περιφέρεια χάνει βαθμιαία την οικονομική της αυτάρκεια με αποτέλεσμα να αυξάνει αντίστοιχα η εξάρτησή της από οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ανεξάρτητα απ' όσα εκτέθηκαν πιο πάνω θα πρέπει να επιρωθεί ότι υπάρχουν καταγραμμένες περιπτώσεις, όπου η ανάπτυξη του τουρισμού έχει αποδειγμένα συμβάλλει στη συγκράτηση του πληθυσμού της υπαίθρου, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις και στην επιστροφή πολλών από αυτούς που για τους ίδιους ή διαφορετικούς λόγους την είχαν εγκαταλείψει. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια μπορεί να τονώσει όχι μόνο την οικονομική της δραστηριότητα αλλά και να αυξήσει τον πληθυσμό της, ταυτόχρονα δε να οδηγήσει και σε μια αύξηση του εισοδήματος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της και κατ' επέκταση στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

Κεφάλαιο 4

- 4.1. Δυσχέρειες του τουρισμού στην Ελλάδα.
- 4.2. Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνή και Ευρωπαϊκό Τουρισμό.
- 4.3. Προοπτικές του Τουρισμού στην Ελλάδα.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1. Δυσχέρειες του τουρισμού στην Ελλάδα.

Έπειτα από δύο συνεχείς πτωτικές τουριστικές περιόδους από άποψη αφίξεων η τουριστική κίνηση αναθερμάνθηκε κατά το 1997 στη χώρα μας και εκτιμάται ότι, σε σχέση με το 1996, θα παρουσιάσει άνοδο της τάξης του 10% περίπου. Ωστόσο, η εξέλιξη αυτή δεν προσδιορίζει το τέλος των μακροχρόνιων προβλημάτων του τουρισμού στην Ελλάδα, αφού τα αίτια αυτών είναι διαρθρωτικού χαρακτήρα όπως:

Αδυναμίες γενικής υποδομής: Οι χαμηλές προσφερόμενες υπηρεσίες στις βασικές εισόδους της χώρας (αεροδρόμια, λιμάνια, σταθμούς), σε συνδυασμό με το όχι ιδιαίτερα αναπτυγμένο -προς το παρόν τουλάχιστον- οδικό και άλλο συγκοινωνιακό δίκτυο αποτελούν μόνιμα προβλήματα που αποθαρρύνουν τους επισκέπτες στην Ελλάδα. Οι προοπτικές ωστόσο διαγράφονται θετικές, αν ληφθεί υπόψη αφενός η ανάπτυξη του χώρου των τηλεπικοινωνιών και αφετέρου η εκτέλεση μεγάλων έργων, στα πλαίσια του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.), ενώ θα πρέπει να σημειωθεί και η πρόσφατη ανάληψη από τη χώρα των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, γεγονός που εκτιμάται ότι θα οδηγήσει τόσο στο σχεδιασμό νέων έργων, όσο και στην ταχύτερη υλοποίηση των ήδη προγραμματισμένων και εκτελούμενων.

Διάρθρωση ιδιωτικής υποδομής: Σύμφωνα και με μελέτη του IOBE, το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας μπορεί να θεωρηθεί σε γενικές γραμμές ικανοποιητικό, ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι συνεχίζονται οι προσπάθειες αναβάθμισης των προσφερόμενων υπηρεσιών και του επιπέδου κατάρτισης των εργαζομένων στις τουριστικές επιχειρήσεις.

Προσκόλληση στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού: Διαχρονική είναι η εξάρτηση, σε ποσοστό της τάξης του 60% περίπου, των τουριστικών επιχειρήσεων με αυτή τη μορφή τουρισμού, της οποίας το κύριο μέρος των τουριστών ανήκει στη μεσαία και χαμηλή οικονομικοκοινωνική τάξη. Οργανώνεται από τα μεγάλα ταξιδιωτικά γραφεία του εξωτερικού, τα οποία εκμεταλλεύονται τα προσφερόμενα τουριστικά πακέτα, με συνέπεια να δημιουργεί υψηλές σχέσεις εξάρτησης των Ελλήνων επιχειρηματιών από τους

Tour Operators, που οδηγούν στην ισχυροποίηση των διαπραγματευτικών δυνατοτήτων των τελευταίων.

Η αυξημένη σχέση των επιχειρήσεων με το μαζικό τουρισμό, σε συνδυασμό με την περιορισμένη δραστηριοποίηση άλλων μορφών, έχει δημιουργήσει θετικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των εσωτερικών τουριστών, οι οποίοι ήδη καταλαμβάνουν ένα αξιόλογο μερίδιο της αγοράς, αφού συχνά οι επιχειρηματίες στρέφονται στο τμήμα αυτό μέσω προσφορών, προκειμένου να ενισχύσουν τη δραστηριότητά τους.

Εποχικότητα τουριστικής κίνησης: Η ακολούθηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού επηρεάζει παράλληλα το βαθμό χρησιμοποίησης της υπάρχουσας υποδομής, αφού το κύριο ρεύμα των αφίξεων τουριστών (άνω του 75%) καταφθάνει στη χώρα μας στο διάστημα Μαΐου - Σεπτεμβρίου και ιδιαίτερα στο δίμηνο Ιουλίου - Αυγούστου. Το γεγονός αυτό δημιουργεί αυξημένο κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων, αφού τα έξοδα στο διάστημα εκτός του προαναφερθέντος διμήνου δεν αντιστοιχούν σε αποτελεσματικού ύψους πληρότητες. Για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού κρίνεται σκόπιμη η συνέχιση της προσπάθειας ανάπτυξης νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως:

- α. Επαγγελματικός Τουρισμός (συνεδριακός, επιχειρηματικός, σεμιναριακός), ο οποίος θεωρείται ιδιαίτερα προσοδοφόρος.
- β. Θαλάσσιος Τουρισμός (κρουαζιέρες, περιηγήσεις με ιδιόκτητα και ναυλωμένα σκάφη, ιστιοπλοΐα, κωπηλασία κ.λπ.), ο οποίος εμπεριέχει σημαντικές δυνατότητες εξέλιξης, λόγω των φυσικών πλεονεκτημάτων της χώρας.
- γ. Εκπαιδευτικός, Πολιτιστικός και Θρησκευτικός Τουρισμός, με ιδιαίτερες προοπτικές ανάπτυξης, εξαιτίας της αξιόλογης πολιτιστικής και θρησκευτικής κληρονομιάς της χώρας.
- δ. Αθλητικός Τουρισμός, η ανάπτυξη του οποίου έχει περιορισθεί, προς το παρόν τουλάχιστον, στο χειμερινό, ενώ δεν πρέπει να αγνοούνται οι ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες και οι καλές φυσικές θέσεις, που προδιαθέτουν την εξέλιξη και άλλων μορφών, όπως golf, rafting, kayaking κ.λπ.

ε. Οικολογικός Τουρισμός, με δυναμικές προοπτικές εξέλιξης, λόγω των εξαιρετικών τοπίων, οικισμών, βιότοπων και άλλων αξιόλογων φυσικών ενδιαφερόντων που μπορούν να προσελκύσουν την ιδιαίτερη αυτή ομάδα τουριστών.

στ. Τουρισμός Υγείας, η σημασία του οποίου έχει ήδη γίνει κατανοητή από την Πολιτεία, που έχει εντάξει επενδύσεις της μορφής αυτής (υδροθεραπευτήρια, θαλασσοθεραπεία κ.λπ.) στις διατάξεις του Αναπτυξιακού Νόμου, ενώ δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται και η ύπαρξη αξιόλογης αλλά όχι αναπτυγμένης σχετικής υποδομής (πηγές, ιαματικά λουτρά κ.λπ.).

Υστέρηση στην προώθηση του τουριστικού προϊόντος: Η προώθηση του προϊόντος μέσω, κυρίως, της προβολής των υπάρχουσών τουριστικών εγκαταστάσεων και της τιμής των προσφερομένων πακέτων δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης, αφού δεν δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στις αναβαθμιζόμενες παρεχόμενες υπηρεσίες. Έτσι και οι κινήσεις marketing που ακολουθήθηκαν δεν ήταν πάντα αποδοτικές, όπως, π.χ., στο θέμα της τιμής όταν περιορίστηκε η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, είτε λόγω της τουριστικής ανάπτυξης χωρών χαμηλού κόστους είτε εξαιτίας της ελαστικότερης συναλλαγματικής πολιτικής άλλων χωρών αναφορικά με την ισοτιμία των νομισμάτων τους.

Παραξενοδοχεία: Αποτελεί βασικό πρόβλημα της αγοράς, αφού δημιουργεί, εκτός των συνθηκών αθέμιτου ανταγωνισμού, υποβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών, καθώς και δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, στοιχεία που ευαισθητοποιούν τις οικολογικές ανησυχίες του τουριστών. Αναφέρεται ότι, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, τα έσοδα της παραξενοδοχείας που φοροδιαφεύγουν ανέρχονται σε 450 δις. δρχ. ετησίως.

4.2. Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνή και Ευρωπαϊκό Τουρισμό.

Τα προαναφερθέντα προβλήματα, σε συνδυασμό με την έντονη τουριστική επέκταση λοιπών χωρών της Μεσογείου (Τουρκία κυρίως, Τυνησία, Μαρόκο κλπ.) μείωσαν την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, η οποία

μέσα σε μία εξαετία είδε τη θέση της στη διεθνή αγορά, βάσει του αριθμού των αφίξεων, να φθίνει (από τη 13^η το 1990 στη 17^η το 1996).

Πάντως, ο τουρισμός συνεχίζει να αποτελεί έναν από τους κυριότερους συναλλαγματοφόρους κλάδους, με σοβαρή συνεισφορά στην ελληνική οικονομία, μέσω της συμβολής του στο ισοζύγιο πληρωμών και την κάλυψη σημαντικού ποσοστού του εμπορικού ελλείμματος :

Πίνακας 4.1: ΣΧΕΣΗ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ ΜΕ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ (ποσά σε εκατ. δολάρια)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εμπορικό Έλλειμμα	Ταξιδιωτικό Συναλλάγμα	Σχέση Κάλυψης
1982	4.141	10.068	-5.927	1.527	25,8%
1983	4.105	9.491	-5.386	1.176	21,8%
1984	4.394	9.745	-5.351	1.313	24,5%
1985	4.239	10.561	-6.322	1.428	22,8%
1986	4.512	10.198	-5.686	1.834	32,2%
1987	5.614	12.556	-6.942	2.268	32,7%
1988	5.934	13.565	-7.631	2.396	31,4%
1989	5.994	15.115	-9.121	1.976	21,7%
1990	6.365	18.692	-12.327	2.587	21,0%
1991	6.797	19.105	-12.308	2.566	20,8%
1992	6.009	19.902	-13.893	3.272	23,6%
1993	5.034	17.616	-12.582	3.335	26,5%
1994	5.219	18.742	-13.523	3.905	28,9%
1995	5.783	22.929	-17.146	4.136	24,1%
1996	5.770	24.136	-18.366	3.723	20,3%

Πηγή των βασικών στοιχείων (προσωρινά για το 1996): Τράπεζα της Ελλάδος

Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε και κάποιας μορφής διαφοροποίηση στην προέλευση των τουριστών, με απώλεια μεριδίου στις παραδοσιακές πηγές (Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Ιταλία), που μέχρι το

1995 κατείχαν το 70% περίπου της τουριστικής κίνησης και ενδυνάμωση του ποσοστού των επισκεπτών από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, τουρίστες που μπορούν μεν να χαρακτηρισθούν σαν ένας αξιόλογος πελάτης, χωρίς όμως να έχουν, προς το παρόν τουλάχιστον, οικονομικό υπόβαθρο ικανό να ενισχύσει σημαντικά τα συναλλαγματικά έσοδα της χώρας.

Πίνακας 4.2: ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Χώρα Προέλευσης	1992	%	1994	%	1996	%
Ηνωμ. Βασίλειο	2.154.850	22,1	2.439.721	21,6	1.687.999	17,3
Γερμανία	1.944.704	19,9	2.432.788	21,5	1.907.863	19,5
Ιταλία	622.619	6,4	724.762	6,4	491.081	5,0
Γαλλία	542.222	5,5	622.005	5,5	462.732	4,7
Ολλανδία	546.187	5,6	591.224	5,2	452.179	4,6
Σκανδιν. Χώρες	863.483	8,9	995.444	8,8	1.025.775	10,5
Αυστρία	345.259	3,5	355.035	3,1	359.604	3,7
Η.Π.Α	278.941	2,8	266.777	2,4	222.130	2,3
Λοιπά κράτη	2.033.095	20,9	2.285.054	20,3	2.623.932	26,8
Μερικό σύνολο	9.331.360	95,6	10.712.810	94,8	9.233.295	94,4
Κρουαζιέρες	424.652	4,4	588.912	5,2	548.766	5,6
Γενικό Σύνολο	9.756.012	100	11.301.722	100	9.782.061	100

ΠΗΓΗ: Στατιστική Υπηρεσία ΕΟΤ

Πίνακας 4.3. ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΠΟ ΧΩΡΕΣ ΠΡΩΗΝ ΕΣΣΔ, ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χώρα	1994	% ως προς το σύνολο	1995	% ως προς το σύνολο	1996	% ως προς το σύνολο
Πρώην ΕΣΣΔ	134.187	1,2	210.440	2,0	337.773	3,5
Πρώην Γιουγκοσλαβία	277.366	2,5	270.347	2,5	247.171	2,5
Τσεχία-Σλοβακία	91.938	0,8	121.418	1,1	205.518	2,1
Βουλγαρία	133.764	1,2	136.504	1,3	154.765	1,6
Ουγγαρία	105.002	0,9	91.170	0,8	113.657	1,2
Πολωνία	31.018	0,3	49.665	0,5	88.947	0,9
Ρουμανία	25.474	0,2	38.868	0,4	51.012	0,5
Σύνολο	798.749	7,1	918.412	8,6	1.198.843	12,3
Μεταβολή			+15%		+30%	

ΠΗΓΗ: Στατιστική Υπηρεσία ΕΟΤ

Ως προς την παγκόσμια τουριστική κίνηση θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρουσιάζει διεθνώς ανοδική τάση και οι διακινούμενοι τουρίστες, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, αναμένεται να διπλασιασθούν μέχρι το 2020.

Ωστόσο, το γεγονός της εμφάνισης διεθνώς νέων τουριστικών αγορών (χώρες Ειρηνικού, Άπω Ανατολή) επιδείνωσε το μερίδιο της γηραιάς ηπείρου (Ευρώπη) στη διεθνή τουριστική αγορά, που όμως συνεχίζει να κρατά την ηγέτιδα θέση ανάμεσα στους κυριότερους τουριστικούς προορισμούς σε όλο τον κόσμο.

Σημειώνεται ότι η Ευρώπη για το 1996 κατείχε το 59% περίπου των συνολικών αφίξεων και το 51% των συνολικών εσόδων διεθνώς, διαθέτοντας στις τάξεις της τρεις από τους πέντε μεγαλύτερους σταθμούς υποδοχής τουριστών στον κόσμο (Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία).

4.3. Προοπτικές του Τουρισμού στην Ελλάδα.

Η ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος στη χώρα μας περνά μέσα από μία κοινή προσπάθεια τόσο της Πολιτείας, όσο και του ιδιωτικού τομέα, που έχει αρχίσει να πραγματοποιείται σταδιακά και έχει ως κυριότερους άξονες:

- Την αναβάθμιση της γενικής υποδομής.
- Τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής υποδομής, κυρίως με την αναβάθμιση των κλινών και την επανακατάταξη των μονάδων σε ανώτερες κατηγορίες (ιδιαίτερα σε μη αξιοποιημένες κατάλληλα τουριστικές περιοχές).
- Τη δημιουργία ειδικών εγκαταστάσεων (συνεδριακά κέντρα, μαρίνες, γκολφ κλπ.).
- Την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, όπως θαλάσσιος, αθλητικός, ιαματικός, χειμερινός, επαγγελματικός κλπ.
- Τη συνεχή εκπαίδευση των απασχολούμενων στην τουριστική βιομηχανία, με την υποστήριξη της Πολιτείας.
- Την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων marketing προώθησης του τουριστικού προϊόντος, τόσο από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα (και με τη σύμπραξη των τουριστικών επιχειρήσεων), όσο και από την πλευρά της Πολιτείας (μέσω της ενεργότερης κινητοποίησης των υπηρεσιών του ΕΟΤ).

Η σημασία των απαιτούμενων αυτών μέτρων φαίνεται να έχει γίνει κατανοητή από την Πολιτεία, η οποία έχει εντάξει μέσα στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τουρισμός» του Β΄ Κ.Π.Σ. γενικούς και ειδικούς στόχους δράσης με χρονικό ορίζοντα το 2000, επιδιώκοντας:

- τη βελτίωση - επέκταση της υπάρχουσας υποδομής σε αεροδρόμια, λιμάνια κλπ.,
- την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω του εκσυγχρονισμού των μονάδων και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού,
- τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού,

- την υποστήριξη φορέων και επαγγελματιών που σχετίζονται με τον τουρισμό και
- την προώθηση της ορθής πολιτικής marketing.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η εξέλιξη της τουριστικής κίνησης για την περίοδο 1997-2005, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, εκτιμάται ως αξιόλογα ανοδική και προβλέπεται να διαμορφωθεί στο τέλος του εξεταζόμενου διαστήματος κατά 40% περίπου υψηλότερη του 1997, γεγονός που θα επηρεάσει και το μέγεθος του τουριστικού συναλλάγματος, το οποίο αναμένεται να υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με το 1997.

Πίνακας 4.4: ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ 1997-2005

ΈΤΗ	Ετήσια Τουριστική Κίνηση (εκατ. αφίξεις)	Ετήσιες Εισπράξεις Συναλλάγματος (δισ. USD)
1997	10,3	6.690
1998	10,9	7.444
1999	11,6	8.309
2000	12,2	9.181
2001	12,8	10.115
2002	13,3	11.032
2003	13,7	11.939
2004	14,1	12.901
2005	14,5	13.919

ΠΗΓΗ: ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η τουριστική οικονομία αποτελεί αναμφίβολα ένα σημαντικό κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, που κάτω από προϋποθέσεις μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην άμβλυνση πολλών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η σύγχρονη κοινωνία, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν αυτή βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της ανάπτυξης. Παρ' όλα αυτά όμως θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ανάπτυξη της τουριστικής οικονομίας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτελέσει πανάκεια για τα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Η εφαρμογή του προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί χωρίς αμφιβολία ένα από τα κρισιμότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πολιτικές εξουσίες σε όλες τις χώρες το κόσμου που επιθυμούν να αναπτύξουν την τουριστική τους οικονομία.

Τέλος οι οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο κάθε άλλο παρά να υποτιμηθούν μπορούν και πολύ περισσότερο να παραβλεφθούν. Αυτό μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί τόσο σε χώρες με αναπτυγμένες οικονομίες όσο και σε αυτές που αγωνίζονται για να διακόψουν το φαύλο κύκλο της φτώχειας που τις μαστίζει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ηγουμενάκης, Νίκος Γ., «Τουριστική Οικονομία», Τόμος Α΄, Έκδοση Β΄,
Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1997.

Ηγουμενάκης, Νίκος Γ., «Τουριστική Οικονομία», Τόμος Β΄, Έκδοση Β΄,
Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1997.

Ηγουμενάκης, Νίκος Γ., Κραβαρίτης, Κώστας Ν., Λύτρας, Περικλής Ν.,
«Εισαγωγή στον Τουρισμό», Έκδοση Α΄,
Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1998.